

فەزڵەکانی مانگی رەمەزان و هەندى له حوكمه كانى

نوسینی

ماموستا عبداللطيف

لەبلاوكر لوه كانى

ماليپهري به ههشت

www.ba8.org

islam_kurd_ba8@yahoo.com

07701517378

عيراقه - كوردستان - كهلاز

هه ميشه له گه لمان بن بو بهر هه ميه نو

كتيبي ژماره (٥٠)

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

أَمَّا بَعْدُ :

فهزله‌کانی مانگی ره‌مه‌زان

گه‌وره‌یی و به‌ره‌که‌تی په‌مه‌زان له‌وخالانه‌ی خواره‌وه دهرده‌که‌وئیت :

مانگی‌که :

۱. شه‌وی (لیله‌القدر)ی تئیدایه‌که‌خیری له‌هه‌زار مانگ زیاتره ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ ﴿١﴾ القدر .

۲. قورئانی تئیدا هاتوته‌ خواره‌وه‌که‌هیدایه‌تده‌ری مرؤقه‌ بۆ هه‌موو خیرۆ چاکه‌یه‌ک و به‌خته‌وه‌ری به‌رده‌وامی وه‌ پێ‌ رۆشنکه‌ره‌وه‌یانه‌ ﴿﴾

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى ﴿البقرة: ١٨٥﴾

۳. هه‌موو ده‌رگا‌کانی دۆزه‌خی تئیدا داده‌خه‌ری .

۴. وه‌ گشت ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شتی تئیداده‌که‌رینه‌وه .

۵. شه‌یتانه‌کان و جنۆکه‌ سه‌رکه‌شه‌کانی تئیدا زنجیر پێچ ده‌که‌ری و ده‌به‌سه‌رینه‌وه‌ له‌ خراپه‌کردنی بیروباوه‌ری پوه‌وشتی پۆژوه‌وانان .

۶. کاری چاکه‌کردنی تئیدا سوک و ئاسان ده‌بئیت .

۷. خراپه‌کاری تئیدا بیزاروو ناره‌حه‌ت ده‌بئیت .

۸. به‌پۆژوو‌بوونی به‌ئیمان‌ه‌وه‌ و چاوه‌ری‌پادا‌شته‌وه‌ ده‌بئته‌ هۆی لیخۆش‌بوونی گونا‌هی پابردوو .

پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : ((من قام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ماتقدم من ذنبه))^(٢)

هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی : ((ورمضان إلى رمضان مكفرات لما بينهن إذا احتسبت الكبائر))^(٣)

۹. وه‌هه‌روه‌ها شه‌ونویژه‌ کانی (ته‌راویح) وه‌ک رۆژوه‌که‌ په‌شه‌که‌ره‌وه‌ی گونا‌هه‌کان : ((من قام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ماتقدم من ذنبه)) .

۱۰. دوعا پاران‌ه‌وه‌ی تئیدا قه‌بول ده‌بئیت : ((وأن لكل مسلم دعوة يدعو بها فيستجاب له))^(٤) .

۱۱. وه‌ له‌ هه‌موو شه‌وو پۆژیکدا‌ خه‌لکانیک ئازاد ده‌که‌ری له‌دۆزه‌خ و بریاری نه‌چوونه‌ ناودۆزه‌خیان بۆده‌درئیت .

(إذا كان أول ليلة من شهر رمضان ، صفدت الشياطين ومردة الجن، وغلقت أبواب النار فلم يفتح منها باب، وفتح أبواب الجنة فلم يغلغ منها باب، وينادي مناد: يا باغي الخير أقبل، ويا باغي الشر أقصر، ولله عتقاء من النار، وذلك كل ليلة)^(٥) .

وه‌ به‌لگه‌ی گه‌وره‌یی ئه‌م مانگه‌ش له‌م فه‌رمووده‌یه‌دا دهرده‌که‌وئێ‌ که‌ باسی دوو‌که‌سه‌که‌ ده‌کات کاتی‌ک که‌ یه‌کی‌کیان شه‌هید ده‌بی ، له‌

پاشان ئه‌وی تریان ده‌مرئیت له‌دوای ئه‌و له‌سه‌ر جیگه‌که‌ی ، وه‌ له‌ خه‌ودا ده‌بینرئێ‌ که‌ پێش شه‌هیده‌که‌ که‌وتوته‌وه‌ بۆ به‌هه‌شت ، له‌م کاته‌دا

پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی : ((ثایا که‌سی سئ‌یه‌م سالی‌ک نه‌مایه‌وه‌ دوای دوو شه‌هیده‌که‌ ، وه‌ له‌م سالی‌دا نه‌گه‌یشته‌ مانگی په‌مه‌زان و به‌

(٢) صحیح البخاری رقم : (١٩٠١) و صحیح مسلم رقم : (٧٥٩) .

(٣) صحیح مسلم رقم : (٢٣٣) .

(٤) رواه أحمد والبخاری وهو حديث صحيح .

(٥) صحیح سنن الترمذی رقم : (٦٨٢) .

پۆژوو نه بوو ، وه ئه وه هموو نوپۆ و كرنوشه ي بۆ خوا نه برد له و سالهدا ، كهواته ماوه ي نيوان ئه م دوو كه سه وه كو ماوه ي نيوان ئاسمان و زهوى يه ، واته پله و شوپى دووه ميان به رزتره ! ((٦) .

كهواته براوخوشكى موسولمان ئه م هموو خيرو به ره كه ته له ده ست خۆت مه ده كه له م مانگه پيرۆزه دا هه يه و خۆتى لى مه حروم مه كه ، ئه گينا له هه موو خيړيك مه حروم ده ببيت .

له به رئه وه هه ول بده ئه م عيباده ته پيرۆزه ي خواره وى تيدا بكه يت :

يه كه م : به رۆژوو بوونى مانگه كه به ته واوى

چونكه پۆژوو گرتن به گشتى و پۆژوى مانگى رهمه زان به تايبه تى فه زل و خيرو پاداشتى كى زۆر زۆرى هه يه وه كه له مه ودا درده كه و يت .

فه زله كانى رۆژوو گرتن

١- ليخۆش بوونى گونا ه (من صام رمضان إيماناً واحتساباً عُفِرَ لهُ ما تقدم من ذنبه).

٢- پاداشتى كى بى حساب و بى ژمار له ده ديسى كدا هاتوو كه مانا كه ي ئه وه يه : هه موو كرده وه چا كه كانى مرۆف پاداشتى چه ند جاره ي بۆ هه يه و چا كه يه كه به (ده) چا كه ده نوسر يت - تا (٧٠٠) قات په روه ردگار فه رمويه تى ته نها پۆژوو نه ببيت (واته پۆژوو له سه و سه ت چا كه زياتر يه بى حساب پاداشت يه تى) وه پۆژوو بۆ منه م خۆم پاداشتى پۆژوو ده ده مه وه چونكه پۆژوه وان واز ده ه يني ت له خواردن و رابواردنى له به رخاترى من)) (٧) .

٣- تامو بۆنى ده مى پۆژوه وان خۆشتره له بۆنى ميسك (٨) .

٤- پۆژو قه لغانى خاوه نه كه يه تى و له ناگرى دۆزه خ ده يپاريز يت ، وه كه پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تى : ((الصيام حُتَّةٌ يَسْتَجَنُّ بِهَا الْعَبْدُ مِنَ النَّارِ)) (٩) .

٥- پۆژوو له گه ل قورئان خويندن شه فاعه ت ده كه ن بۆ خاوه نه كانيان له پۆژى دوا يى . پۆژوو ده ل يت : ئه ي په روه ردگار من خواردن و رابواردنم قه ده غه كردبوو له م پۆژوه وانه بۆيه به منى ببه خشه و به رتكاى منى بخره . وه قورئان ده فه رموي ت : من خه وم لى منع كردبوو به شه وو ده ي به ر شه فاعه تى منى بخره (١٠) .

٦- رۆژوو ده رگايه كى تايبه تى بۆ دانراوه له به هه شتدا پى دوترى (الريان) و پۆژوه وانه كان له پۆژى قيامه تدا پيايدا ده چه نه ناوه وه ، وه كه ئه وان چونه ناوه وه داده خريت و رپگا به كه سى تر نادر يت پيايدا بچي ته ناو به هه شت وه هه ر كه سي كيش پيايدا چوه ژوره وه خواردنه وه يه كه ده خواته وه كه تينو يتى ده شك يني ت و قه ت تينو ي نايي ته وه (١١) .

دووه م : شه ونويژ (قيام الليل - صلاة التراويح)

واته ئه وه يانزه ربه كه ته ي كه زياتر شه وانى رهمه زان به جه ماعه ت له مزگه وته كان ده كر يت زۆر زۆر خيړ يكي گه وده ي هه يه و پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تى : ((من قام رمضان إيماناً واحتساباً عُفِرَ لهُ ما تقدم من ذنبه)).

(٦) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٣٦٨) .

(٧) صحيح مسلم رقم : (١١٥١) .

(٨) صحيح البخاري رقم : (١٩٠٤) وصحيح مسلم رقم : (١١٥١) .

(٩) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٩٨١) .

(١٠) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٩٨٤) .

(١١) صحيح البخاري رقم : (١٨٩٥) وصحيح مسلم رقم : (١٤٤) .

واته هه رکه سێک ئه و یانزه په کعه ته ی شهوانی په مه زان بکات به بیرو باوه پێکی ته واو و چاوه پێی پاداشته وه ، ئه و خوا له گونا هه کانی رابردوی خۆش ده بیته .

وه دروست نیه له شوینی ته راپویحه کان نوێزه چوه کانت بگێرێته وه ، چونکه هه یج به لگه یه کی راستی له سه ر نییه . به لکو فه رموده ی سه حیح له سه ر ئه وه یه که سووننه ته کان که لێن و که م و کورتی فه رزه کانیا ن پێ پرده کړیته وه له رۆژی لێ پرسینه وه ی دوا ییدا . وه قیاسی نوێزیش نا کړیته سه ر رۆژوو چونکه دوو عیبا ده تی لیک جیا و سه ر به خۆن و جیاوازی هه یه له نیوانیا ندا ، هه روه که ده بینن ئا فره ت که به هۆی چه یزه وه نوێژو رۆژی نه کړدوه ، ته نها رۆژه کانی ده گێرێته وه نه ک نوێژه کانی شی ! . وه سووننه ته به جه ماعت ته راویحه که ت بکه یته ، چونکه پێغه مبه ر (ﷺ) فه رمو یه تی : ((إن الرجل اذا صلى مع الإمام حتى ينصرف حسب له قيام ليلة))^(۱۲) .

واته : ئه گه ر مرۆف له گه ل ئیما م به جه ماعت نوێژه کانی شه وی کرد تا ته واو ده بیته ئه وه نوێژی ته واوی شه وه که ی بۆ حیساب ده کړیت

وه ده شه وی ئه خیری مانگ به تایبه تیش تا که کانی زۆر خیره که زۆر به گه رمی و چالاکیه وه عیبا ده تی خوی تیدا بکړیت و نوێژه کان ته واوتر و درێژتر بکړین و به خشوع و له خوا ترسانه وه ئه نجام بدرین و قورئانیا ن زۆر تیدا بخویندین و زیکر و دوعای زۆریا ن تیدا بکړین ، چونکه پێغه مبه ر (ﷺ) له و ده شه ودا دوور ده که و ته وه له خه و و خیزان ، وه ماله وه ی هه لده ستان د بۆ عیبا ده ت و به درێژایی شه وه که نوێژی ده کرد چونکه له م ده شه ودا شه ویک له شه وه کان شه وی قه دره (لیله القدر) که خیری زیاتره له هه زار مانگ و هه ر که سێک له و شه ودا نوێژه کان بکات به ئیما ن و چاوه پێی پاداشته وه ، ئه وه خوا له گونا های رابردوو و (داها تووی) خۆش ده بیته إن شاء الله

وه که له چه دیسا ها تووه ((من قام ليلة القدر [ثم وُفِّت له] إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر))^(۱۳) .

به لام سووننه ته ده شه وه که به نوێژ و زیکر سووننه تی و دوعا و پارانه وه خوا و قورئان خویندن بیرینه سه ر ، نه که به ئاهه نگ گێران و کۆر به ستن و وتار له دوا وتار و په ندی پیشینان و ده فه لیدان و سرود وتن و دوعای جه ماعی و ئایا ده زانی ... ؟!! ،

چونکه به تایبه ت له م ده شه وانه دا پێچه وانه ی سووننه تی (سه له ف) ه . پێغه مبه ر (ﷺ) له م ده شه ودا یانزه رکات نوێژی ده کرد له دوا ی عیسا وه تا وه کو پیش نوێژی به یانی زۆر به له سه رخۆیی و ئارامی و ته واویه وه . وه له نوێژه که یدا زۆر راده وه ستا و قورئانی زۆری تیدا ده خویند و له سه ر هه موو ئایه تیک ده وه ستا و له ئایه تی په حمه ت دوعای ده کرد و له ئایه تی باسی غه زه ببیش په نای به خوا ده گرت و له پکوع و سجد زۆر ده مایه وه به تایبه تی له سوچه دا به ئه ندازه ی ئه وه ی که په نجا ئایه ت ده خویند رێته وه ، وه زیکر تیدا ده کردن و دوعای زۆری ده کرد له سجدو زۆر داوا ی عه فوی ده کرد و ده بیوت :

((اللهم إنك عفوٌ تُحب العفو فاعف عني))^(۱۴) .

وه ها وه لانی شی ﷺ که پیشینه و پیشه وای ئیمن ته نها خه ریکی ئه و یانزه په کعه ته ده بوون تا وه کو پیش به یانی وه کو ئیما م مالک بۆمان ده گێرێته وه :

(أمر عمر بن الخطاب أبي بن كعب وتميما الداري أن يقوموا للناس بإحدى عشر ركعة، وقد كان القاريء يقرأ بالمئين ، حتى كنا نعتمد على العصي من طول القيام، وما كنا ننصرف إلا في بزوغ الفجر))^(۱۵) .

^(۱۲) صحیح سنن أبي داود رقم : (۱۳۷۵) و صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۱۳۲۷) .

^(۱۳) صحیح البخاری رقم : (۱۹۰۱) و صحیح مسلم رقم : (۷۵۹) ، و الزیاده لأحمد .

^(۱۴) سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۳۳۳۷) .

^(۱۵) رواه مالك (۱۱۵/۱) بسند صحیح ، وانظر : "صفة صوم النبي ﷺ" ص (۹۶-۱۰۰) و صلاة التراویح للشیخ الألبانی رحمه الله

وه قورئان وه سفی به‌نده خوا په‌رسته‌کانمان بۆ ده‌کات به شه‌و نوێژ و پاوه‌ستانی زۆر و سجد و رکوعی درێژ تیايدا به ترس و خشوعه‌وه و ، به ئومیدی پاداشته‌وه نه‌ک به کۆر و ووتار و زیکر و دعوی به ده‌نگی به‌رز و جه‌ماعی‌یه‌وه:

﴿ اَمَّنْ هُوَ قَنْتِ اَنَا اَللَّيْلَ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ ۗ ﴾ الزمر: ٩

وه ﴿ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَمًا ﴿٦٤﴾ ﴾ الفرقان: ٦٤

وه پێویسته وریا بین له سیفاتی مونا‌فیان که کاتی‌ک هه‌له‌سه‌ستن بۆ نوێژ زۆر ته‌مه‌ل و بی ئاره‌زوون و زیکری خوی که م تیدا نه‌که‌ن :

﴿ اِنَّ الْمُتَّقِينَ يَخْدَعُونَ اَللَّهَ وَهُوَ خَدِّعُهُمْ وَاِذَا قَامُوْا اِلَى الصَّلَاةِ قَامُوْا كَسَالِيْ رِءَاوِنَ النَّاسِ وَلَا يَذْكُرُوْنَ اَللَّهَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿١٤٢﴾ ﴾ النساء:

١٤٢

وه پێویسته خۆمان پابه‌ینین وورده وورده نوێژه‌کانمان وه‌کو پێشینه چاکه‌کانمان (السلف الصالح) بکه‌ین نه‌ک وه‌کو مونا‌فیکه‌کان .

سییه‌م : زۆر قورئان خویندن به هه‌وش و بیر لی کردنه‌وه و خشوع و له خوا ترسان

وه هه‌ول بده زۆر قورئان بخوینیت له و مانگه‌دا هه‌موو کاتی‌ک به تاییه‌تیش شه‌وانه چونکه قورئانی پیرۆز دابه‌زینه‌که‌ی له شه‌ودا بووه که شه‌وی قدر (ليله‌ القدر) ه ، وه هه‌روه‌ها پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌موو شه‌وی‌ک دیراسه‌ی قورئانی ده‌کرد له‌گه‌ل جبریل له شه‌وانی په‌مه‌زاند . که‌واته شه‌وانت به قورئان خویندن و لی وورد بوونه‌وه و دیراسه‌ کردنی ببه‌ سه‌ر ، وه نه‌خوینده‌واران با گوێ له قورئان خوینه‌کان یا شریته‌کانیان بگرن . وه قورئانی پیرۆز هاوه‌ل له‌گه‌ل پۆژوودا، شه‌فاعه‌تت بۆ ده‌که‌ن، پۆژوو ده‌لێت : ئه‌ی په‌روه‌ردگار به رۆژ من بوومه پێگری ئه‌و موسولمانه له خواردن و خواردنه‌وه ده‌ی بۆ خاتری من له‌و به‌نده‌یه خۆش به ، وه قورئانیش ده‌فه‌رموویت : منیش شه‌وانه‌ خه‌وم لی هه‌لگرتبوو ده‌ی بمکه به شه‌فاعه‌ت کاری و به منی ببه‌خشه .

وه قورئان خویندن پاداشتی زۆری هه‌یه که له‌به‌ر خاتری خوا به ته‌نها بخویندیت وه نه‌کریتته وه‌سیله‌یه‌ک بۆ پاره په‌یدا کردن و شوهرت وه‌ده‌ست هێنان !! وه گرنگیش ئه‌وه‌یه موسولمانی تیگه‌یشتوو کار به قورئان بکات و شوینی بکه‌ویت نه‌ک ته‌نها خویندنه‌وه‌ی ، چونکه پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی :

((أَكْثَرَ مَنَافِعِي أُمَّتِي قَرَأَهَا))^(١٦) ___ واته : زۆریه‌ی مونا‌فیکه‌کاني ئومه‌ته‌ی من قورئان خوینه‌کانن - په‌نا به‌خوا - له‌و سیفه‌ته‌ خراپه .

چواره‌م : زیکر و دوعا

پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : هه‌ر که‌سی نوێژی به‌یانی به جه‌ماعه‌ت بکات له پاشان دانیشی زیکری خوا بکات تا پۆژ هه‌لدی ، له پاشان دوو په‌که‌ت نوێژ بکات ، ئه‌وه وه‌ک خیری حه‌ج و عومره‌یه‌کی ته‌واوی هه‌یه - وه هه‌روه‌ها دوا نوێژی عه‌سر و پێش مه‌غریب ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اَللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤١﴾ وَسَبِّحُوْهُ بَكْرًا وَاَصِيْلًا ﴿٤٢﴾ ﴾ الأحزاب: ٤١ - ٤٢ ﴿ قَبْلَ طُلُوْعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ ﴿٣٩﴾ ﴾ ق: ٣٩ دوعا کردن کاتی به‌ریانگ و سییه‌کی کۆتایی شه‌و به‌تاییه‌ت (ليله‌ القدر) و نیوان بانگ و قامه‌ت و سه‌عاتی ئه‌خیری پۆژی جومعه و له سوچه‌دا و دوا نوێژه‌کانیش پێش سه‌لام دانه‌وه .

پێنجه‌م : خیر و چاکه (مال و خواردن به‌خشین)

پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) : ((كان أجود الناس وأجود ما يكون في رمضان حين يلقاه جبريل ، فيدارسه القرآن))^(١٧) .

^(١٦) سلسله‌ الأحاديث الصحيحة رقم : (٧٥٠) و (٢٢٤٠) .

^(١٧) صحيح البخاري رقم : (٤٩٩٨) وصحيح مسلم رقم : (٢٣٠٨) .

واته پیغه مبهری خوا (ﷺ) له هه موو کەس بەخشنده تر بوو، وه له رهمه زاندا له هه موو کاتیک زیاتر بهخشنده بوو، وه داوای هه رشتیکی لی کرابا دهیبه خشی له پیناوی خوا ، به فه قیر و هه ژاران و به و که سانه ش که دلی گوش ده کردن بۆ ئیسلام.

وه خوی به ژیانیکی که م و که فاف رازی ده بوو و زیاد له وهی دهیبه خشی .

وه به عیلم و ئامۆژگاری و مال و سامان و نهفس له خزمهت موسولماناندا بوو و ، به هه موو شیوهیه که بهخشنده بوو له گه لیاندا و له به رامبه ریشدا داوای هیچ پاداشتیکی له خه لک نه ده کرد ﴿ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ﴾ الفرقان: ۵۷ ، وه با ئیمهش له بهر خاتری خوا وه شوین که وتن بۆ پیغه مبه رانی خوا بهخشنده بین به م شیوهیه :

۱- خیر و صه ده قه کردن به فه قیر و هه ژاران و لی قه و ماوان ، چونکه خیر و صه ده قه به خالسی بۆ خوا گونا هوو تاوان ده کوژینیتته وه .

۲- خواردن به خشین به جیران و خزم و میوان و هه تیوو هه ژار و کهسانی برسی له بهر خوا ، که نه وهش ده بیته هوی چوونه به ههشت و بزگار بوون له ئاگر و سزای دۆزهخ ، وه که پهروه ردگار ده فه رموویت :

﴿ وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿۸﴾ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ﴿۹﴾ إِنَّا خَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطًا ﴿۱۰﴾ فَوَقَّهْمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّهْمُ نَصْرَةَ وَسُرُورًا ﴿۱۱﴾ وَجَزَّهْمُ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿۱۲﴾﴾ الإنسان: ۸ - ۱۲

۳- به ربانگ به خشین به پۆژوه وان : پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((من فطر صائمًا فله مثل أجره من غير أن ينقص من أجر الصائم شيء))^(۱۸)

واته هه ر که سیک به ربانگ بدات به پۆژوه وانیک نه وه به نه دازهی پۆژوه وان که نه جری ههیه ، بی نه وهی له نه جری پۆژوه وان که ش که م بیته وه .

شه شه م : ته قوا کردنی خوا و خۆپاریزی

له نه هیه کانی و توپهیی و سزا و دۆزه خه کهی به گوپرایه لی کردنی فه رمانه کانی و زۆر زیکر و یاد کردنی و به رده وام ههست کردن به چاودیری و موراقه بهی خوا .

وه له راستیدا ته قوا کردنی خوا و خۆپاریزان له سه ر موراقه بهی خوا ، گه وره ترین حکمهت و ئامانجه کانی پۆژوو گرتنه . وه که سه یری سه رهتا و کۆتایی ئایه ته کانی پۆژوو بکهین ده بینین هانی داوین بۆ ته قوا کردن ﴿ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ ﴿ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴾ واته : پهروه ردگار پۆژووی له سه ر واجب کروون و حوکه کانی شی بۆ روون کردوونه وه به لکو به ته قوا بن و خۆ پاریزین له خراپه و تاوان . مه بهست له پۆژوو گرتن نه وهیه موسلمان دل و زمان ولا شهی خوی پهروه رده بکات و پای بهینیت له سه ر گوپرایه لی و ملکه چی بۆ خوا ، وه له بهر خاتری خوا له کاتی پۆژوو دا واز بهینیت له و ئاره زوانه ی که له بنه پرتدا بۆی هه لالان، وه خواردن و خواردنه وه و جیماعی خیزانی خوی، که وابوو چاکتر و زیاتر پیویسته له پیناوی پهروه ردگار واز بهینیت و دوور که ویتته وه له و ئاره زوانه ی تریش که له بنه پرتدا و له هه موو کاتیک هه ر حه رام و قه دهغه کراون ، وه که درۆ و بوهتان و دووزمانی و غه یبهت و ئاژاوه نانه وه و نه زهر و گوئی گرتن له مۆسیقا و گۆرانی و دانیشتن به رامبه ر ته له فریون و سه ته لایت بۆ بینینی به رنامه و فلیمی پووت و بی شه رعی .

وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی:

۱- ((من لم يدع قول الزور والعمل به فليس لله حاجة في أن يدع طعامه وشرابه))^(۱۹)

^(۱۸) صحیح سنن الترمذی رقم : (۸۰۷) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۱۷۴۶) .

^(۱۹) صحیح البخاری رقم : (۱۹۰۳) .

واته هه که سیک واز نه هینیت له قسهی دروو ناحهق و کردهوهی خراپه و نارهوا ئهوا خوی گه وره هیچ پیوستیه کی به وه نیه که واز له خواردن و خواردنه وهی بهینیت و پۆژوهه کی خیری نیه .
 ۲- ((رُبَّ صَائِمٍ حَظَهُ مِنْ صِيَامِهِ الْجُوعُ وَالْعَطَشُ))^(۲۰) .

واته : پۆژوهه وانی وا ههیه بهشی له پۆژوهه کی ته نه برسیتی و تینویتی به (واته هیچ خیری نیه چونکه دل و زمان و لا شهی نه پاراستوه له گوناوه خراپه و ئازاردانی موسولمانان) وه بهو مه رجه په مه زان ده بیته مایه ی رهش بوونه وهی گوناوه کانت که خۆت دوور بگریت له گوناوه گه وره کان:

۳- ((لَيْسَ الصِّيَامُ مِنَ الْأَكْلِ وَالشَّرَابِ إِنَّمَا الصِّيَامُ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ ، فَإِنْ سَابَكَ أَحَدٌ أَوْ جَهِلَ عَلَيْكَ فَقُلْ إِنِّي صَائِمٌ))^(۲۱) .

واته : پۆژوو گرتن ته نه خۆ گرتنه وه نیه له خواردن و خواردنه وه ، به لکو خۆ گرتنه وهیه له قسهی پر و پوچ درۆ و جنیو و ناحهق ، له بهر ئه وه ئه گه ره یه کیک جنیوی پیدایت یان نه فامیتی به رامبهرت نواند ئه وه تۆ بلی من به پۆژوووم من به پۆژوووم .

هه وه ته م : ته وه به و داوای لی خۆش بوون کردن

﴿ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ عَمُورٌ رَحِيمٌ ﴾^(۷۴) المائدة: ۷۴

وه به تاییهت له کاتی سحر :

﴿ وَإِلَّا تَسْتَعِزَّ بِمَا بَسَّغْتُمْ لَهُمْ رِيحًا مَلْحًا ﴾^(۱۸) الذاریات: ۱۸

موسولمانی که مه ترخه م : گه ره له مانگه ته وه به نه که یهت که له هه موو شه وو پۆژیکدا خه لکانیک ئازاد ده کرین له دۆزه خ و بریاری نه چوونه ناو دۆزه خیان بۆ ده دریت ، که ی ته وه به ده که یهت؟! ده ی تا ئه وکاته پیرۆزه ی دوعا قه بول بوون و خوا لی خۆش بوونت به ده سه ته وه ماوه له په مه زاندا به زووترین کات بگه پیره لای په ره ره دگارت و داوای لی خۆش بوونی لی بکه و به پاستی بیبه رسته و شوین قورئان و نیردراوه که ی بکه وه . وه هه رکه سیک به زمان داوای لی خۆش بوون بکات ، به لام دل که ی هوگری تاوان بیته و نیازی گه رانه وه ی هه بیته - دوا په مه زان - بۆ سه ریچییه کانی پیش په مه زان “ ئه وه پۆژوو گرتنه که ی بی فایده یه و تۆبه که یه یی گالته یه .

که واته نیهت و ئیرادهت پته و بکه له سه ره خوا په رستی به به رده وه می و ئیستیقامهتت بی چونکه عاقیبهت حیسابه و ناخیر خیری گرنه

وه سوپاسی خوا بکه له سه ره ئه وه ی که له و مانگه دا زیاتر هیدایه تی داویت و ده رگای دۆزه خی بۆ داخستویت و ده رگاکانی به هه شتی بۆ کردویه ته وه ، که واته چۆن جاریکی تر دوا ی په مه زان ئه م فه زله له ده ست خۆت ده ده یهت و پشت له مزگه وت و خوا په رستی ده که یه ته وه و پوو ده که یه ته وه خراپه و پرسه که ت ده که یه ته وه خوری ﴿ كَأَلْفِي نَفْسٍ نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ﴾^(۹۲) النحل: ۹۲ و به ره و ناگر ده پۆیت!! .

موسولمانی ژیر پیوسته خوا بپه رستیت تا مردنت ﴿ وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴾^(۹۱) الحجر: ۹۹ چونکه ئه وه ی له په مه زاندا ده بپه رستیت به رۆیشتنی په مه زان ناروات . وه هه ره ها له خۆبایی مه به به و چه ند رۆژ عیباده ته ی په مه زانته به لکو مه ترسی ئه وه ت بیته

لیت وه رنه گریته ، چونکه په ره ره دگارت ته نه عیباده تی ته قواداران قه بول ده کات ﴿ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴾^(۲۷) المائدة: ۲۷ وه مه ترسی ئه وه ت هه بیته به ته وای ئه نجامت نه دابن و پۆژی قیامهت پوو زه ردی لای خوا بی .

﴿ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَاءً آتًا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴾^(۶۰) المؤمنون: ۶۰

^(۲۰) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۱۶۹۰) .

^(۲۱) صحیح الترغیب والترهیب رقم : (۱۰۸۲) و صحیح الجامع الصغیر رقم : (۵۳۷۶) .

حوكمی رۆژووگرتنی رهمهزان

پێویسته له سههر هه موو موسولمانێکی بائعی عاقل که له سه فهدا نه بیته و نه خویش نه بی، ئه و مانگه به ته واوی به رۆژوو بیته وه ئه مه پوکنیکی ئیسلامه . به لام ئافرهت له کاتی (حیض) و (نفاس) نابیت به رۆژوو بیته و دواوی ده یانگریته وه به لام له غهیری ئه م دوو حاله ته پێویسته به رۆژوو بیته ئه گهر خوینی (استحاضه) ش ببینیت .

وه ئه گهر پاک بۆوه له حه یز له سه ره تای رۆژدا ، ئه وه پێویست ناکات به رۆژوو بیته ههروهک له قسه ی زانایانه وه دهرده که ویت ، چونکه هه یج ری ئی تی ناچیت به شیک له رۆژ به رۆژوو بیته و به شه که ی تری به رۆژوو نه بیته .

به لام ئه گهر ئه و ئافره تانه پاک بونه وه له حه یز و نیفاس پێش بانگی به یانی ئه وه پێویسته ئه و رۆژه به رۆژوو بن ئه گهر خویشان نه شوستبیت .

وه ئه وانهی که بۆیان هه یه به رۆژوو نه بن ئه مانه ن:

١ ، ٢ . پیره میردو پیره زن ئه گهر قورس و نار په حه ت بوو له سه ریان و نه یان توانی . بۆیان هه یه له بری هه ر پۆژیک فیدیه بدن به هه ژاریک وه ک خوی گه وه ده فه رموویت : ﴿ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ ﴾ [البقرة : ١٨٤] .

وه ئه ندازه ی فیدیه که بریتی یه له دوو مشت گه نم یان مشتیک به لای هه ندی له زانایانه وه . وه بۆیان هه یه که خواردنه که به شیوه ی دانه ویله - واته به ئاماده نه کراوی - دابه ش بکه ن به سه ر هه ژاران، یان به شیوه ی خواردنی ئاماده کراو، وه باشتره ژه میک خواردن بدریت له بری هه ر پۆژیک .

شیخ (عبدالله البسام) ده لیت (٢٢) : (بری ئه و خواردنه ی که ده دریت به هه ژاران مشتیکه له گه نم ، به لام بری یه ک (صاع) جگه له گه نم ده دات ، وه یه ک (صاع) یه چوار مشتته .

که واته (صاع) چوار مشتته و هه ر یه ک مشتیش (٦٢٥) گرامه ، که واته یه ک صاع (٢٥٠٠) گرامه .

٣ . نه خویشی به رده وام که ئومیدی چاکبونه وه ی نه بیته بۆی هه یه به رۆژونه بیته و به هه مان شیوه ی پێشو فدییه بدات

٤ ، ٥ . ئافره تی حامیله ئه گهر رۆژوو زه ره ری هه بوو بۆی و له خوی ترسا توشی نه خویشی بیته . وه ههروه ها ئافره تی شه رده ر (مرجع) که به رۆژوو بونی زه ره ری دا له منداله که ی ئه وه بۆیان هه یه ئه وانیش ته نها فیدیه بدن، به گویره ی تیگه یشتنی زانای ئوممه ت ابن عباس له نایه تی ﴿ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ ﴾ . (٢٢) .

به لام هه ندی له زانایان فه رموویانه به لئ بۆیان هه یه به رۆژوو نه بن ، به لام پێویسته رۆژه که یان بگیره وه وه کو نه خویش و موسافیر، چونکه حالیان له وان نار په حه ت تر نی یه ، وه که ابن عباس ته نها باسی فیدیه ی کردوو مه به ستی ئه وه نه بووه که گیره وه یان له سه ر نی یه (٢٤) .

٦ ، ٧ . موسافرو نه خویش بۆیان هه یه به رۆژونه بن وه دواوی رۆژه کانیان بگرنه وه له چه ند رۆژیک تری ، وه کو ده فه رموویت : ﴿ فَمَنْ

كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ﴾ [البقرة : ١٨٤] .

ئه مه ش بریتی یه له لابر دنی ناخویشی و نار په حه تی که توشی نه خویش و موسافیر ده بیته

(٢٢) توضیح الاحکام من بلوغ المرام : (٣ / ١٨٦) .

(٢٣) قال ابن عباس : ((وثبت للشيخ الكبير والعجز الكبيرة ، إذا كانا لا يطيقان الصوم ، والحلبى والمرضع إذا خافتا أفطرتا وأطعمتا كل يوم مسكينا)) رواه أبو داود : (٢٣١٨) والبيهقي :

(٤ / ٢٣٠) بسند صحيح .

(٢٤) شيخ ابن عثيمين فهم رايه هه لباردوووه (الشرح السمعت : (٦ / ٣٦٢) .

به لām غیری ئەمانه پێویسته به پۆژووبن و چاوه پێی پاداشتیش بن لای خوا له سه ری که واته بۆمان ده رکه وت که به کێک له په حمه ته کانی خۆی گه و ره بریتیه له ئایینی ئیسلام ، که ئایینیکی ئاسانه و قورسی تیدا نیه ، چونکه خۆی گه و ره داوای له هه چ که سێک نه کردوه که له توانایدا نه بێت .

خۆی گه و ره ده فه رموویت : ﴿ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ ﴾ المائدة: ٦

وه هه ره ها ده فه رموویت : ﴿ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾ [البقرة : ١٨٥] .

له بهر ئەوه خۆی گه و ره پێگه ی به پۆژوو نه بوون داوه .

وه هه رکه سێک پۆژو نه گریت به هۆی عوزرێک وهک (حه یز و نیفاس و نه خۆشی و سه فه ر) وه ته مه به لی بکات له گێرانه وه ی - قه زا کردنه وه ی - پۆژوه که هه تا ئەوکاته ی که مانگی په مه زانی دووه م دیت به بی عوزر ئەوه پێویسته له سه ری به په له بگه پێته وه بۆ ته وه به کردن و داوای لێبووردن کردن له خۆی گه و ره چونکه ئەو پۆژوانه ی له سه ری بوونه داوای خستوون، وه پێویسته پۆژوه که ش هه ر بگه ریته وه به بی که فه رته و فیده یه إن شاو الله .

به لām ئەگه ر هاتوو داخستنی پۆژوه کانی به هۆی عوزرێکه وه بوو وهک به رده وام بوونی سه فه ره که ی یان نه خۆشیه که ی ئەوه تاوانی له سه ر نیه و ته نها گرته وه ی پۆژوه کانی له سه ره ئەگه ر داوای مانگی په مه زانی دووه مێش بێت .

(ترسانگی وازهینان له پۆژوو)

ئهوکه سه ی بزانیته که پۆژوو واجبه و روکنیکی ئیسلامه و ئینکاری بکات ئەوه کافره .

* به لām که سێک ئیمانی هه بێت به وه ی که واجبه پۆژوو بگه ریت، به لām بی عوزری شه ری، به ویستی خۆی واز له پۆژوو گرتن به یینیته له مانگی په مه زان ئەوه گونا هیکه گه و ره ی کردوه روکنیکی دینه که ی له پوخواندایه و مه ترسی زۆری لێ ده کریت . له حه دیسێکدا هاتوو هه ئەمه مانا که یه تی: پێغه مبه ر ﷺ فه رموو (له کاتیکدا که من نوستبوم دوو پیاو هاتنه لām قۆلیان گه رتم وه ینا یانم بۆ شاخێک و وتیان سه رکه وه وتم : من ناتوانم وتیان: بۆت ئاسان ده که ین . جا سه رکه وتم تا که گه یشتم به په شایه شاخه که گویم له ده نگیکه به رز بوو وتم: ئەو ده نگانه چپن . وتیان ئەوانه ده نگه هاواروشیوه نی ئەهلی ناگرن! . له پاشان بر دیا نم تا گه یشتم به کۆمه له خه لکێک هه لواسرابون به په رگه ی سه ر پاژنه پێیان . ده میان دا بر داپرو که لێن که لێن کرابوو و خوین له ده میانه وه ده هات . وتم ئەمانه کێن ؟ و وتیان ئەوانه که پێش کاتی پۆژوو شکاندن (واته پێش پۆژ ئاوابون) پۆژوو ده شکینن (٢٥) .

ئەمه سزای که سێک بێت پێش پۆژوو ئاوابون پۆژووی بشکێنێ ئەبی حالی ئەو که سه چۆن بێت که هه ر به پۆژوو نه بێت؟! .

أبو هريره ؓ فه رموی: پێغه مبه ری خوا ﷺ سه رکه وته سه ر مینه به رو فه رموو: ((آمین آمین آمین)) وتیان : ئەه ی پێغه مبه ری خوا تو که سه ر که وته سه ر مینه به ر وت آمین آمین آمین؟ فه رموو: جبرائیل سه لامی له سه ر بێت - هاته لām وتی : هه رکه سی بگاته مانگی په مه زان و خوا لێی خۆش نه بێت و ببیته شایسته ی دۆزه خ ئەوه خوا دوری خاته وه له په حمه تی خۆی)) بلی: (آمین) منیش وتم : (آمین) ... (٢٦) .

﴿ روکنه کانی پۆژوو گرتن ﴾

(٢٥) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٣٩٥١) و صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٢٣٩٣) .

(٢٦) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٩٩٧) .

۱- نیهت بوون : پیویسته پیش کاتی بانگی به یانی ئه و پوژده نیهت دابمه زینیت له سهر به پوژوو بوون . واته له هر به شیکی شه ودا به مرجیک بانگی به یانی نه بوو بیت له دلدا نیهتی به پوژوو بوون دهینیت ، وهک پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((من لم یجمع الصیام قبل الفجر فلا صیام له))^(۲۷).

واته هرکه سیک پیش کاتی به یانی نیهتی به پوژوو بوون نهینیت پوژوو گرتنی بونیه ، به لام ئه م پوکنه تاییه ته به پوژووی (واجب) نهک سوننهت .

۲- خوگرتنه وه (الامساک)

له هه موو ئه و شتانهی که پوژوویان پی به تال ده بیته وه (المفطرات) له کاتی بانگی به یانی وه تا کاتی پوژ ئاوابوون .

کاتی پوژوو گرتن)

خوای گه وره فهرموویه تی :

﴿أَجَلٌ لَّكُمْ لَيْلَةٌ اللَّصِيَامِ الرَّفْتُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِيَّاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَّاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَنُّوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ﴾ (البقرة: ۱۸۷).

واته بو تان هه به بچنه لای خیزانتان و ئه وهی خوا بو ی حه لال کردون بیکه ن، وه بخون و بخونه وه تا وه کو بووناک ی و سپیای به یانی (الخیط الأبيض من الفجر) دهرده که ویت و تاریکی شه و) ﴿الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ﴾ نامینیت که ئه مه سه ره تایی به پوژوو بوونه .

وه به رده وام بن له سهر ئه م خوگرتنه وه به له : چونه لای خیزان و خواردن و خواردنه وه، وه به پوژووبن تا خوړ ئاوا ده بیت و پوژ دهروات و شه و دیت . ﴿ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ﴾.

چهند تیبینی یهک :

۱- سه ره تایی پوژوو گرتن له دهرکه وتنی ئه و پوناکییه ده بیت که پیی دهرتیت (الفجر الصادق) که بریتی له پوناکییه کی رهنگ سور و بلاوو و په رش بووه به سهر لوتکه شاخ ودهورو به ردا، وه به وه نوژی به یانی ده بیت و خواردن و خواردنه وه له پوژوه وان حه رام ده بیت. چونه که له کاته وه پوژوو گرتنه که ده ست پیده کات. به لام پیش ئه م به یانیه راسته (الفجر الصادق) پوناکییه کی سپی به رز ده بیته وه له پوژوه لاته وه به ره و ئاسمان وهک عه مودیک. وه ئه وه پیی دهرتیت به یانی درو (الفجر الکاذب). وه نه نوژی بووه له و کاته دا وه نه پوژوش ده ست پیده کات. پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی :

((كلوا واشربوا ولا یغرنکم الصاطع المصعد ، وكلوا واشربوا حتی یعرض لکم الأحمر))^(۲۸) .

۲- ((إذا سمع أحدکم النداء والإناء فی یده فلا یضعه حتی یقضی حاجته))^(۲۹) .

واته : ئه گه ره یه کیك له ئیوه گوئی له بانگی به یانی بوو وه جامه ئاویشی به دهسته وه بوو، با دای نه نیته وه تا وه کو لیی ده خواته وه به گویره ی پیویستی خوئی .

^(۲۷) صحیح سنن أبی داود : (۲۴۵۴) و صحیح الجامع الصغیر رقم : (۶۵۳۸).

^(۲۸) صحیح سنن الترمذی رقم : (۷۰۵) .

^(۲۹) سلسلة الأحادیث الصحیحة رقم : (۱۳۹۴) .

که واته به به لگه ی نایه تی : ﴿أَجَلٌ لَّكُمْ لَيْلَةُ الصِّيَامِ الرَّفْتُ إِلَى نِسَائِكُمْ مِنْ لِبَاسٍ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنْكُمْ كُنْتُمْ تَحْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْتَمَنَ بَشُرُوهُمْ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتَمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ﴾ [البقرة: ۱۸۷] .

وه به به لگه ی سوننه ت که دوو چه دیسمان لى باس کرد ده رکوت که دروسته تاوه کو کاتی بانگی به یانی نان و ناو بوخریت و بوخریته وه . وه له مهش زیاتر پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ پوخسه تی داوین که نه گهر کاتی بانگیش جامی ناوت به دهسته وه بیئت لییی بوخریته وه . که واته خوگرته وه له خواردن و خواردنه وه (الامساک) پینج یا ده دهقیقه پیش بانگ هیچ به لگه یه کی شهرعی له سه ر نیه و پیویست ناکات و دروست نیه خواردن و خواردنه وه له خه لکی قه دهغه بکریت له م کاتی ئیمساکه دا ، وه به تابه تی پوژوه وانی وا هیه نه م کاته به خه بهر بهرکه ویت .

۳- پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه رمویه تی (إذا أقبل الليل من هاهنا وغربت الشمس فقد أفطر الصائم) ^(۳۰)

واته نه گهر تاریکی شه و له پوژ هه لاته وه هات و خوژ ناوا بوو ، نه وه پوژوه وان پوژوه که ی ته واو ده بیئت و ده بیئت بیشکی نیئت . که واته دروست نیه پوژوه که ت دریزیکه یته وه بو دوا ی نه وکاته و چاوه ریی ده رکه وتنی نه ستیره بیت . به لکو نه وه موخاله فه ی سوننه ته و بیده یه . وه نه گهر هاتوو بانگ بیژی ئیواره دره نگر له کاتی خو ی بانگی دا، نه وه ده بیئت تو له کاتی خو ی بیشکی نیئت .

پارشئو السحور کردن

حوکمه که ی : پارشئو کردن واجبه چونکه پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه رمانی پیگردوین پارشئو کردن و فه رمویه تی : ((تسحروا فإن في السحور بركة)) ^(۳۱) .

واته پارشئو بکه ن چونکه پارشئو کردن بهرکه ته ، وه نابی وازی لى بهینین نه گهر قومه ناویکیش بیئت چونکه پیغه مبه ر نه هی کردوه له وازهینان لیی . پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه رمویه تی : ((السحور أكلة بركة فلا تدعوه ، ولو أن يجرع أحدكم جرعة من ماء، فإن الله وملائكته يصلون على المتسحرين)) ^(۳۲) .

واته خواردنی پارشئو خیرو بهرکه ته ، وه په روهردگار رحمت و بهرکه ت ده ریژئیه سه ر نه وانه ی پارشئو ده که ن و مه لائیکه ش داوا ی لى خوژش بوون و ره حمه تیان بو ده که ن .

زه کاتی پوژوو ته واو بوون (سه رفته) (زکاة الفطر)

۱- ابن عمر ده فه رمویت : ((فرض رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زکاة الفطر صاعاً من تمر أو صاعاً من شعير على العبد والحر والذکر والأنتی والصغیر والکبیر من المسلمین)) ^(۳۳) واته : پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زه کاتی فیطری فه پز کرد که بریتیه له چوار مشت خورما یان جو ۰ له سه ر عه بد و نازاد و، نیر و می گچکه و گه وره ی موسولمانان .

له چه دیسی تر دا هاتوو که گه نم و میوژ و که شک و هه ر خواردنیکی تری عاده تیش بیئت دروسته زه کاته که ی لى بدریت (۳۴) .

^(۳۰) صحیح البخاری رقم : (۱۹۵۴) و صحیح مسلم رقم : (۱۱۰۰) .

^(۳۱) صحیح البخاری رقم : (۱۹۲۳) و صحیح مسلم رقم : (۱۰۹۵) .

^(۳۲) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۳۶۸۳) .

^(۳۳) صحیح البخاری رقم : (۱۵۰۳) و صحیح مسلم رقم : (۹۸۴) .

^(۳۴) بروانه : صحیح البخاری رقم : (۱۵۰۶) و صحیح مسلم رقم : (۹۸۵) ، و صحیح ابن خزیمه : (۸۰/۴) .

که واته به گوپره ی حه دیسه کان پیویسته نه و شتانه بدرین که ناومان هینان و به هیچ شیوه یه ک دروست نیه له جیاتیان پاره بدریت که نه مهش مهزه بی ئیمامی شافیعی یه - په حه مه تی خوی لی بیت - موافیقی سوننه ته ۰ وه جیگی سهر سورمانه که هه ندی له ماموستایانمان له م لایه نه له مهزه ب باز ددهن به بی به لگه ، وه ده لین پاره بدهن !! .

به لام له لایه کی تره وه حوکمی لا مهزه بی و گوپرای و هه ندیک جار مورته دیش ددهن به سهر نه و گه نجانه ی به گوپره ی رای زانایانی تر لادهن له و رایانه ی مهزه ب که پیچه وانه ی سوننه تی پیغه مبه رن (ﷺ) ۰ له گه ل نه وه شدا که ئیمام شافیعی ش فهرموویه تی : (إذا صح الحدیث فهو مذهبی)!! .

وه فهرموویه تی: (أجمع المسلمون على أن من استبان له سنة من رسول الله لم يحل له أن يدعها لقول أحد)

۲- نه و زه کاته:

پاک که ره وه یه بۆ پۆژوه وان له قسه ی لهغو و ناشیرن ، (ابن عمر) فهرموویه تی : ((فرض رسول الله ﷺ زكاة الفطر طهرة للصائم من اللغو والرفث))^(۳۰) .

وه خواردنیکیشه بۆ هه ژاران (وطعمة للمساكين) بۆ پۆژی جه ژنیان .

وه هه ر که سیک هه ژار نه بی دروست نیه بیدریتی .

وه سوننه ته پیش نوژی جه ژن بدریت، به لام دروسته ته نها پۆژی تا دوو پۆژیش پیش جه ژن بدریت .

هه لوه شینه ره وه کانی پۆژوه

بیگومان حوکمی هیچ شتیک ته واو نابیت و سودی لی وهرناگیریت ، تاوه کو مه رجه کانی تیدانه یه نه جی و هه لوه شینه ره وه و پیکر (مانع) هکانیشی لی به دوور نه بی .

بۆ نمونه ده ست نوژی کاتیک ته واوه و دروسته نوژی پی بکه یه ت و نه جرو پاداشتی له سهر وهرده گیریت که مه رجه کانی تیدان و هه لوه شینه ره وه کانی نه بن . واته نه گه ر یه کی له مه رجه کان بۆ نمونه شوشتنی قاچ به گوپزینگه وه نه بوو، نه وه ده ست نوژه که ی ته اوو دروست نی یه . وه هه روه ها هه لوه شینه ره وه یه کی ده ست نوژی روو بدات وه ک میز کردن بۆ نمونه، نه وه دیسان ده ست نوژه که ی دروست نی یه وه هه لوه شاوه یه و که لکی نامینیت .

به هه مان شیوه ش پۆژوه که مه رج و روکنه کانی تیدا نه بن و له هه لوه شینه ره وه پۆژوه شکی نه ره کان دوور نه بیت، نه وه که لکی نی یه و به پۆژو گرتن دانانریت له شه رعدا .

که واوو دوی نه وه ی روکن و مه رجه کانی پۆژوه گرتنمان زانی ، پیویسته هه لوه شینه ره وه کانی بزانین، واته بزانی پۆژوه به چی هه لوه شینه وه به تال ده بیته وه زانایان فهرمو یانه : به به لگه ی قورئان و سوننه ت و تیگه یشتن لییان دهرده که ویت که نه وشتانه ی پۆژوو یان پی ده شکی نه مانه ن:

۱- خواردن و خواردنه وه به ویست و ئیراده ی خۆت بی عوزریکی شهرعی پۆژوه به تال ده کاته وه .

چونکه په روه ردگار له شه ودا خواردنی حه لال کردوه بۆ پۆژوه وان تاوه کو به یانی ، واته که به یانی هات نه وه حه رام ده بیت له سهری .

(۳۰) صحیح سنن أبي داود رقم : (۱۶۰۹) .

جا هه کسه سیک دواى بانگی به یانی بخوا یا بخواته وه ئه وه سه ره پای پۆژوو شکانی گونا هباریش ده بیته. وه پپو یسته تۆبه بکات له و گونا هه گه وه به.

به لام ئه گه له بیرى چوو به پۆژوو هه شتیکی خوارد یا خوارد وه ، وه یا به هه له توش بیته یا به زۆر پپی بخۆنه وه هه چ ده سه لاتی نه مینی ، ئه وه هه چ تاوانیکی له سه رنی یه و پۆژوه که شی ناشکیته . چونکه پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی:

((إذا نسي أحدكم فأكل وشرب فليتم صومه ، فإنما أطعمه الله وسقاه))^(۳۶) .

وه فه رمویه تی: (إن الله وضع عن أمي الخطأ والنسيان وما استكرهوا عليه))^(۳۷) .

۲- خۆ رشاندنه وه:

پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: (من ذرعه القيء فليس عليه قضاء ، ومن استقاء فليقض))^(۳۸) .

واته: هه رکه سه ی بی و یستی خۆی رشایه وه ئه وه پۆژوه که ی به تال نابیته وه و گپانه وه شی له سه ر نی یه . به لام هه رکه سه ی به یستی خۆی خۆپرشینیته وه ئه وه گپانه وه ی له سه ره

۳- هه یزو نیفاس: ئه گه ر ئا فره تی پۆژوه وان له هه ر کاتیکی پۆژا توشی حاله تی هه یز یا نیفاس بیته ، ئه وه به کسه ر پۆژوه که ی به تال ده بیته وه و دروست نی یه به رده وام بیته له سه ری . وه پپو یسته له سه ری ئه و پۆژوانه بگپرتته وه وه کو عائیشه ره زای خۆی ای بیته فه رمویه تی

(كان يصيبنا ذلك ، فنؤمر بقضاء الصوم، ولا نؤمر بقضاء الصلاة))^(۳۹) .

واته: ئیمه ی ئا فره تانی سه رده می پیغه مبه ر ﷺ ئه و حاله ته مان توش ده بوو ، فه رمانمان پی ده کرا به گپانه وه ی پۆژوه کان، به لام فه رمانی گپانه وه ی نوپژه کانمان پی نه ده کرا .

۳- جیماع کردن .

گومانی تیدانی به که هه ر پۆژوه وانیک به یستی خۆی له پۆژی ره مه زاندا جیماع بکات له گه ل خیزانی ، ئه وه پۆژوه که ی هه لوه شاوه ته وه و گونا هیکی زۆر گه وره ی کرد وه و گپانه وه ی ئه و پۆژوه و زیاده که فاره تیشی ده که ویته سه ر، به م شیوه یه ی که له و ه دیسه دا هاتوه :

(ئبو هریره فه رموی: پیاویک هاته لای پیغه مبه ر ﷺ : وتی ئه ی پیغه مبه ری، خوا به هیلاک چوم !

فه رموی: چی به هیلاکی بردیت؟ وتی: چومه لای خیزانم له ره مه زاندا !

فه رموی: ده توانیت به نده یه ک ئازاد بکه یته؟ وتی: نه خیر .

فه رموی: ده توانیت دوو مانگی به دواى یه کدا به پۆژوو بیت؟ وتی: نه خیر .

فه رموی: ده توانیت یه ک ژه م خواردنی شه ست هه ژار بده یته؟

وتی: نه خیر .

فه رموی: ده ی دانیشه ، ئه ویش لای دانیشه . وه زه نبیلیک خورمایان بو پیغه مبه ر ﷺ هینا . پیغه مبه ریش ﷺ دایه ده ستی و فه رموی: بیکه به خیر له بری که فاره ته که .

^(۳۶) صحیح البخاری رقم: (۱۹۳۳) و صحیح مسلم رقم: (۱۱۵۵) .

^(۳۷) صحیح سنن ابن ماجه رقم: (۲۰۴۵) و صحیح الجامع الصغیر رقم: (۱۸۳۶) .

^(۳۸) صحیح سنن أبی داود رقم: (۲۳۸۰) و صحیح سنن الترمذی رقم: (۷۲۰) .

^(۳۹) صحیح البخاری رقم: (۱۹۵۱) و صحیح مسلم رقم: (۳۳۵) .

ئەویش وتی: له مەدینەدا له ئیمە هەژار تری تیدا نی یە! . پیغەمبەریش ﷺ پیکەنی تاوەکو خریکانی دەرکەوتن وه فەرموی : دەی
وهی گره و دەرخواردی خیزان و مندالەکانی خۆتی بدە .

وه ههروهها فەرموی: له بری ئەو پۆژەش پۆژێک به پۆژوو به وه^(٤٠) .

* به لام که فاره تی نه خسته سەر ئافره ته که . وه پیاویش که له توانایدا نه بوو، له سه ری لاده چیت وه که له هه دیسه که دا دەرکه وت . والله
أعلم .

هـ - دهرزی به هیزکه رو تیرکه ر . (الحقن الغذائية): ئەو دهرزیانه ی که له بری خواردن و خواردنه وه دهرینه نه خۆش . ئەوانه ش حوکمی
خواردن و خواردنه وه بیان هه یه .

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته...

له دوغای خیر بی به شمان مه کهن

(٤٠) صحیح البخاری رقم : (١٩٣٦) و صحیح مسلم رقم : (١١١١) و صحیح سنن أبی داود رقم : (٢٣٩٠)